

الگوی اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی

در ایران

(همراه با ابزار اندازه‌گیری ۱۵ سازمان نظرسنجی جهان)

مؤلفان:

عبدالحمید دلشاد

(دانشجو دکترای مدیریت آموزشی و مدرس دانشگاه)

پروفسور اصغر مشبکی

(استاد گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه تربیت مدرس)

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب برای انتشارات نوآوران شریف محفوظ است و هیچ شخص حقوقی یا حقیقی حق چاپ و نشر تمام یا بخشی از این اثر را بدون موافقت کتبی ناشر به هر صورت اعم از فتوکپی، پلی کپی، جزوه و ... ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین محسوب مجلس محترم شورای اسلامی تحت پیگرد قانونی قرار میگیرند.

نشر پژوهشی نوآوران شریف

۱۳۹۳

میر شایسته: دلشاد، عبدالحمید، ۱۳۴۷ -

شایسته افروخته مشیکی، اصغر، ۱۳۳۱ -

عنوان و نام پدید آورنده: الگوی اندازه گیری سرمایه اجتماعی در ایران (همراه با ابزار اندازه گیری ۱۵ سازمان نظرسنجی جهان)/ مؤلفان: اصغر مشیکی، عبدالحمید دلشاد.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشی نو آوران شریف، لاهیجان: ندای سبز شمال، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص: مصور، جدول، نمودار.

شابک: 978-600-5953-56-5

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Abdol-Hamid Delshad, Asghar Moshabaki. A measuring model for social capital in Iran

یادداشت: کتابخانه: ص: [۲۴۷] - ۲۵۶.

موضوع: سرمایه اجتماعی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۷۸۱ الف ۵۸/۸۱ HMV

رده بندی دیویی: ۳۰۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۶۰۹۰۹

تهران - انقلاب - خیابان جلال زاده جنوبی - بعد از جمهوری - خیابان چنگیزی -

خیابان زوین قدم - بن بست مهربان - پلاک ۲۱ - واحد ۱

تلفن: ۶۶۹۱۶۷۳۴ - ۶۶۹۱۶۷۹۶ همراه: ۰۹۱۲۳۰۱۷۶۱۶

عنوان کتاب: الگوی اندازه گیری سرمایه اجتماعی در ایران (همراه با ابزار اندازه گیری ۱۵ سازمان نظرسنجی جهان)

مؤلفان: عبدالحمید دلشاد، پروفیسور اصغر مشیکی

ویرایش: مهندس فرحناز اسدپور

ناشر: پژوهشی نو آوران شریف

ناشر همکار: ندای سبز شمال

نوبت و تاریخ چاپ: اول ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

لبنو گرافی: دانشجو

چاپ: دانشجو

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال

برای کسب اطلاعات بیشتر از این مجموعه به آدرس سایت زیر مراجعه فرمایید.

www.sharifpub.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار.....
۱۳	مقدمه.....
	فصل اول: سرمایه اجتماعی (تعاریف، تئوری‌ها، نظریات و تحقیقات انجام شده)
۱۷	مقدمه.....
۱۸	انواع سرمایه و ارتباط متقابل آنها.....
۱۹	تعریف سرمایه اجتماعی.....
۲۰	انواع سرمایه اجتماعی.....
۲۸	تاریخچه سرمایه اجتماعی.....
۳۱	تئوری و نظریات سرمایه اجتماعی.....
۴۳	تحقیقات انجام شده در زمینه سرمایه اجتماعی.....
۶۲	سرمایه اجتماعی در ایران.....
۶۶	روش‌های اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی.....
	فصل دوم: مفاهیم و روش کار اندازه‌گیری سطح سرمایه اجتماعی
۶۹	مقدمه.....
۷۰	روش کار پژوهش.....
۷۱	ابزار اندازه‌گیری.....
۸۵	اهداف تحقیق.....
۸۵	سوالات تحقیق.....
۸۵	روش تحقیق.....
۸۵	روش گردآوری اطلاعات.....
۸۵	جامعه آماری خیره.....
۸۶	اصطلاحات و مفاهیم.....
	فصل سوم: ارائه الگوی اندازه‌گیری سطح سرمایه اجتماعی در ایران
۸۷	معرفی آزمون‌های آماری.....
۸۷	تجزیه و تحلیل داده‌ها برای تشخیص سرمایه اجتماعی در ایران.....
۸۷	تحلیل عاملی تأییدی.....

۹۲	بررسی شاخص‌های اصلی سرمایه اجتماعی با استفاده از آزمون آماری دیمتل فازی.....
۹۶	بررسی شاخص‌های فرعی سرمایه اجتماعی با استفاده از آزمون آماری دیمتل فازی.....
۹۶	بررسی شاخص‌های فرعی مشارکت پذیری، تعامل و تعهد اجتماعی.....
۱۰۰	بررسی شاخص‌های فرعی کنترل و خودکارآمدی (شغلی-اجتماعی).....
۱۰۱	بررسی شاخص‌های فرعی شبکه‌ها و حمایت اجتماعی.....
۱۰۲	بررسی شاخص‌های فرعی اعتماد، روابط متقابل و انسجام اجتماعی.....
۱۰۴	بررسی شاخص‌های اصلی سرمایه اجتماعی با استفاده از آزمون آماری ای. ان. پی فازی.....
۱۰۴	روش بررسی سازگاری گویگوس و بوچر.....
۱۰۷	فرایند محاسبه وزن مؤلفه‌ها با تحلیل شبکه‌ای فازی.....
۱۱۱	تعیین وزن معیارها با استفاده از تلفیق تکنیک ای. ان. پی و دیمتل فازی.....
۱۱۱	بررسی روابط علت و معلولی بین ابعاد با استفاده از تکنیک دیمتل فازی.....
۱۱۸	بررسی محاسبه وزن شاخص‌ها با استفاده از تکنیک ای. ان. پی فازی.....
۱۲۲	ارائه الگو یا مدل اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در ایران.....

فصل چهارم: سوالات ابزار اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در جهان

۱۲۵	مقدمه.....
۱۲۵	راه‌های مطالعه فصول.....
۱۲۶	چگونگی استفاده از بانک سوالات سرمایه اجتماعی سازمان‌های نظرسنجی.....
۱۲۷	بانک سوالات سرمایه اجتماعی.....

بخش اول: شاخص مشارکت، تعامل اجتماعی و تعهد

۱-۱	مشارکت در گروه‌های محلی.....
۲-۱	درک منابع جهت مشارکت در گروه‌های محلی.....
۳-۱	سطح/میزان مشارکت در گروه‌های محلی.....
۴-۱	مشارکت در برنامه‌های داوطلبانه مرتبط با کار.....
۵-۱	فعالیت‌های سیاسی یا رأی دادن.....
۶-۱	عضویت در کلوب‌ها و گروه‌هایی نظیر.....
۷-۱	قدیمی مثبت در حل مسائل محلی.....
۸-۱	مشارکت در فعالیت‌های مذهبی.....
۹-۱	ارائه خدمات عملی.....
۱۰-۱	ارائه خدمات به طور منظم، کمک و یا مراقبت از دیگران.....

۱۱-۱ آشنایی با محله ۱۵۴

بخش دوم: شاخص کنترل و خود کارآمدی

۱-۲ نظارت بر امور جامعه ۱۵۵

۲-۲ کنترل بهداشت و سلامت جامعه ۱۵۶

۳-۲ رضایت از میزان کنترل بر روی زندگی ۱۵۹

۴-۲ حقوق و مسئولیت‌های شهروندان ۱۶۰

۵-۲ تأثیرات مثبتی بر تصمیمات سیاسی ۱۶۳

۶-۲ رضایت از زندگی ۱۶۴

۷-۲ اقدامات کنترل روانی یا توانمندسازی ۱۶۵

بخش سوم: شاخص درک ساختارهای سطحی و ویژگی‌های جامعه

۱-۳ رضایت / لذت از زندگی در مناطق محلی ۱۶۷

۲-۳ درجه‌ای که متغیرهای سطح اجتماعی را مرتبط با سلامت مورد بررسی قرار می‌دهد ۱۶۹

۳-۳ میزان مشکلات مربوط به سر و صداهای موجود در محل ۱۷۰

۴-۳ میزان نظافت، نقاشی‌های دیواری، آشوبگری ۱۷۳

۵-۳ میزان منابع و خدمات ۱۷۵

۶-۳ میزان خدمات بهداشتی ۱۷۹

۷-۳ میزان نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی ۱۸۰

۸-۳ میزان خدمات آموزشی ۱۸۱

۹-۳ آنگاه‌ای از جرم، امنیت، قربانی شدن ۱۸۲

۱۰-۳ وسیله نقلیه مناسب در محل ۱۸۳

۱۱-۳ احساس امنیت در محله ۱۸۵

۱۲-۳ میزان تسهیلات برای کودکان ۱۸۸

بخش چهارم: شاخص تعامل اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و حمایت اجتماعی

۱-۴ رفت و آمد با دوستان / آشنایان ۱۹۱

۲-۴ ارتباط با دوستان، خانواده، همسایه‌گان: کیفیت یا کمیت ۱۹۲

۳-۴ درک موانع جهت ارتباط برقرار کردن با دوستان / آشنایان ۱۹۸

۴-۴ تکیه بر افراد غیر از خانواده ۱۹۹

۵-۴ کمک‌های عملی / نصیحت در تربیت کودکان ۲۰۳

۶-۴ عمق شبکه‌های اجتماعی ۲۰۴

۲۰۷-۷ عمق شبکه‌های اجتماعی، به ویژه در زمینه امکانات رفاهی.....

۲۰۸-۸-۴ هنجارهای حمایت‌های اجتماعی.....

۲۱۰-۴-۹ روابط اجتماعی در محل کار.....

بخش پنجم: شاخص اعتماد، روابط متقابل و انسجام اجتماعی

۲۱۱-۵-۱ رضایت از سطح دانش موجود در رابطه با مسائل و مشکلات محلی.....

۲۱۲-۵-۲ مدت اقامت در منطقه/ محله.....

۲۱۴-۵-۳ اعتماد به مؤسسات و سازمان‌های خدمات عمومی.....

۲۱۵-۵-۴ اعتماد به دیگران.....

۲۱۷-۵-۵ عدالت در زندگی/ تبعیض.....

۲۱۹-۵-۶ اعتماد به ساختارهای سیاسی.....

۲۱۹-۵-۷ اعتماد اجتماعی.....

۲۲۰-۵-۸ درک ارزش‌های مشترک، اعتبار متقابل.....

فصل پنجم: مطالعه سازمان‌های نظرسنجی جهان

۲۳۱-۱- بررسی جرایم بریتانیا (BCS) ۲۰۰۱.....

۲۳۲-۲- نظرسنجی گروهی خانوار بریتانیا (BHPS) ۲۰۰۰.....

۲۳۳-۳- بررسی رفتارهای اجتماعی در بریتانیا (BSA) ۲۰۰۰.....

۲۳۴-۴- پرسشنامه نظرسنجی شهروندی (CAQ) ۲۰۰۱.....

۲۳۶-۵- نظرسنجی والدین و فرزندان (FACS) ۲۰۰۱.....

۲۳۷-۶- مازول نظرسنجی کل خانوار (GHS) ۲۰۰۱/۲۰۰۰.....

۲۳۸-۷- نظرسنجی مانیورینگ بهداشت و سلامت (HBMS) ۱۹۹۸.....

۲۳۹-۸- بررسی بهداشت و سلامت در انگلستان (HSE) ۲۰۰۰.....

۲۴۰-۹- نظرسنجی شهروندی وزارت کشور (HOCS) ۲۰۰۱.....

۲۴۱-۱۰- بررسی بهداشت و سلامت و رفاه اجتماعی در ایرلند شمالی (NIHSWS) ۲۰۰۱.....

۲۴۲-۱۱- بررسی فقر و محرومیت اجتماعی (PSE) در بریتانیا ۱۹۹۹.....

۲۴۳-۱۲- نظرسنجی خانوار اسکاتلند (SHS) ۲۰۰۰.....

۲۴۴-۱۳- نظرسنجی خانوار انگلستان (SEH) ۲۰۰۰/۱۹۹۹.....

۲۴۵-۱۴- بررسی میزان استفاده از زمان در انگلستان (TUS) ۲۰۰۰.....

۲۴۷-۱۵- بررسی سبک زندگی جوانان (YLS) ۱۹۹۸.....

۲۴۹- منابع و مآخذ.....

۲۵۹- پیوست‌ها.....

پیشگفتار

سرمایه اجتماعی در سال‌های اخیر در حوزه‌های گوناگون علوم اجتماعی، اقتصاد و اخیراً در علوم سیاسی مطرح شده است. سرمایه اجتماعی عبارت است از ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی ای که می‌توانند حسن همکاری و اطمینان را در میان افراد یک جامعه پدید آورند. در این میان نباید از نقش نهادهای مدنی و دموکراتیک و نیز نقش دولت در گشودن چنین فضاهایی غافل شد. به هر روی، امروز بر جامعه‌شناسان ثابت شده که یکی از ابعاد مهم هر توسعه‌ای توجه به سرمایه‌های اجتماعی است. از این رو سرمایه اجتماعی، یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های رشد و توسعه هر جامعه‌ای به شمار می‌آید.

شناخت عوامل موثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی می‌تواند در گسترش ابعاد سرمایه اجتماعی کمک کرده و موجب افزایش عملکرد اجتماعی و اقتصادی افراد در جوامع شود. مفهوم سرمایه اجتماعی که صیغه جامعه‌شناسانه دارد، بستر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه انسانی و فیزیکی و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود.

سرمایه اجتماعی در چرخه تازه‌ای را در تحلیل و علت‌یابی مسائل اجتماعی و اقتصادی گشوده است و از مفاهیم نوینی است که در توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جوامع در جهت بهبود استانداردهای زندگی اجتماعی، ارتقای توسعه نهادهای شهری و تقویت پایه‌های حکومت مردم سالار بسیار اثر گذار است. در این زمینه مطالعات وسیعی توسط صاحب نظران و دانشمندان و نظریه پردازانی همچون جین جاکوب (۱۹۶۱)، لوری (۱۹۷۰)، بن پرات (۱۹۸۰)، ویلیامسن (۱۹۸۱)، بیکر (۱۹۸۲)، جیمز کلین (۱۹۶۶)، رابرت پاتنام (۱۹۷۰)، پیربورديو (۱۹۸۰) و فرانسیس فوکویاما (۱۹۹۰) صورت گرفته است.

در دیدگاه‌های سنتی مدیریت توسعه، سرمایه‌های اقتصادی، فیزیکی و نیروی انسانی مهمترین نقش را ایفا می‌کردند اما در عصر حاضر برای توسعه بیشتر از آنچه به سرمایه اقتصادی، فیزیکی و انسانی نیازمند باشیم به سرمایه اجتماعی نیازمندیم زیرا بدون این سرمایه، استفاده از دیگر سرمایه‌ها به طور بهینه انجام نخواهد شد. در جامعه‌ای که فاقد سرمایه اجتماعی کافی است سایر سرمایه‌ها ابر می‌مانند و تلف می‌شوند. از این رو موضوع سرمایه اجتماعی به عنوان یک اصل اساسی برای نیل به توسعه پایدار محسوب شده و حکومت‌ها و دولت‌مردانی موفق قلمداد می‌شوند که بتوانند با اتخاذ سیاست‌های لازم و ارائه راهکارهای مناسب در ارتباط با جامعه به تولید و توسعه سرمایه اجتماعی بیشتر نائل شوند.

آنچه اینک در دسترس شماست حاصل تجربه و تحقیق است که شامل پنج فصل بوده و به ترتیب در بزرگ‌شده مباحث زیر است: فصل اول: سرمایه اجتماعی (تعاریف، تئوری‌ها، نظریات و تحقیقات انجام شده)، فصل دوم: مفاهیم و روش کار اندازه‌گیری سطح سرمایه اجتماعی، فصل سوم: ارائه الگوی اندازه‌گیری سطح سرمایه اجتماعی در ایران، فصل چهارم: سازمان‌های نظرسنجی جهان و شاخص‌های اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی و فصل پنجم: مطالعه سازمان‌های نظرسنجی جهان.

همچنان که ملاحظه می‌شود سعی بر آن بوده تا تئوری‌ها، نظریات و تحقیقات انجام شده بطور نسبتاً کاملی مورد مطالعه قرار گیرد و با توجه به بررسی سازمان‌های نظرسنجی دنیا و نیز شاخص‌های اندازه‌گیری در فصل چهارم (این فصل بر اساس دست نوشته‌هایی بود که از سازمان‌های نظرسنجی در سایت‌های مختلف توسط دیو راستن و لولا آکینرودی^۱ تحت عنوان بانک سوالات سرمایه اجتماعی در

سال ۲۰۰۲ در موسسه National STATISTICS جمع آوری شده و با کمی تغییرات به فارسی برگردانده شده است) در نهایت با انجام طرح پژوهشی، الگوی بومی اندازه گیری سرمایه اجتماعی در ایران ارائه گردد. بطوری که دانش پژوهانی که تصمیم به مطالعه کتاب می گیرند در هر سطح دانشگاهی اعم از کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای در رشته هایی نظیر علوم تربیتی، اجتماعی و انسانی بویژه رشته مدیریت و گرایش های وابسته به آن بتوانند در حد ضرورت از آن استفاده لازم ببرند.

از اساتید و اهل علم و فضیلت و دانش پژوهان عزیز تقاضا می شود هر گونه کژی و کاستی را که در بخش های مختلف این کتاب مشاهده می کنند بر نویسندگان منت نهاده، آن را منعکس نمایند تا در چاپ های بعدی نیز ملحوظ نظر قرار گیرد. ان شاء الله...

در پایان لازم می دانیم که از تمامی عزیزانی که ما را در تهیه این اثر یاری نموده اند بویژه کارکنان دانشگاه جامع علمی کاربردی مرکز بندر لنگه، مدیریت و پرسنل نشر پژوهشی نوآوران شریف تقدیر و تشکر نماییم.

و من الله توفیق و المستعان
اصغر مشبکی و عبدالحمید دلشاد

تهران- ۱۳۹۳

moshabak@modares.ac.ir
dr.adelshad@gmail.com